

MIROVNO OBRAZOVANJE KROZ PROGRAM "NANSEN MODEL OBRAZOVANJA"

Nansen dijalog centar Mostar

Civil Society for Shared Society
in the Western Balkans

Centar za promociju civilnog društva

MIROVNO OBRAZOVANJE KROZ PROGRAM "NANSEN MODEL OBRAZOVANJA"

Sadržaj

3-5

Mirovno obrazovanje: Temelj za izgradnju pravednijeg i tolerantnijeg društva

6-11

Važnost provođenja mirovnih aktivnosti u školama: Razvoj socijalnih vještina i
građanske odgovornosti

12-23

Uvodne i završne igre u radionicama

24-36

Primjeri radionica po sekcijama

37-44

Didaktički materijal za radionice mirovnog obrazovanja

45-47

Zapažanja sa radionica mirovnog obrazovanja

48-49

Galerija fotografija

"MIROVNO OBRAZOVANJE: TEMELJ ZA IZGRADNJU PRAVEDNIJEG I TOLERANTNIJEG DRUŠTVA"

Mirovno obrazovanje povezuje ključne aspekte obrazovanja i mira. Obrazovanje se može definirati kao sustavno institucionalizirano prenošenje znanja, vještina, vrijednosti i normi prihvaćenih u određenom društvu. Pojam mira, međutim, nije uvijek jednoznačno definiran. U tom kontekstu razlikujemo negativni i pozitivni mir. Negativni mir označava odsutnost fizičkog nasilja i ratnih sukoba, dok pozitivni mir podrazumijeva razvoj društva u kojem, osim što nema izravnog nasilja, ne postoje ni oblici strukturalnog nasilja niti socijalna nepravda. Mirovni odgoj možemo definirati kao interdisciplinarno područje obrazovanja koje obuhvaća i formalne i neformalne metode poučavanja o miru i za mir. Njegov je cilj osposobiti učenike za nenasilno rješavanje sukoba te ih potaknuti na aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu kroz promicanje mira

Konačan cilj mirovnog obrazovanja jest prevencija sukoba i izgradnja društva utemeljenog na nenasilju, toleranciji, jednakosti, poštivanju različitosti i socijalnoj pravdi.

No, djeca uče o miru i njegovoj važnosti u sigurnim i zaštićenim okruženjima, ali se potom vraćaju u šire društvo gdje i dalje postoje nepravda, neravnoteža moći, hijerarhijske strukture, diskriminacija i ksenofobija. Zbog toga svaki program mirovnog obrazovanja trebao bi biti usmjeren ne samo na razvoj kritičkog mišljenja, već i na jačanje otpornosti pojedinca da se suprotstavi diskriminaciji, čak i kada dolazi od većine.

Vjerujemo da mirovno obrazovanje može biti pokretač društvenih promjena. Međutim, u svijetu u kojem danas živimo – gdje je sve brzo i prolazno, a sukobi su prisutni u međuljudskim odnosima i na globalnoj razini – obrazovanje za mir mnogima djeluje kao nejasan, idealiziran ili čak smiješan koncept. Razlog tome leži u činjenici da njegovi rezultati nisu odmah vidljivi niti lako mjerljivi.

Društvene promjene kroz mirovno obrazovanje ne mogu se postići preko noći jer je to dugotrajan proces koji obuhvaća širok spektar ključnih tema. Među njima su međunarodno razumijevanje, ekološka odgovornost, komunikacijske i dijaloške vještine, nenasilje, tehnike rješavanja sukoba, svijest o ljudskim pravima, tolerancija različitosti, suživot i ravnopravnost spolova. Posebno je važno imati strpljenja u društvima koja su prošla kroz rat i koja se nalaze u procesu tranzicije – kao što je slučaj s nama. U takvom kontekstu, mirovno obrazovanje postaje još značajnije jer doprinosi izgradnji dugotrajnog mira i održivih društvenih promjena. Programi mirovnog obrazovanja usmjereni na rješavanje sukoba najčešće se fokusiraju na socijalno-bihevioralne aspekte sukoba, pomažući učenicima u razvijanju vještina za rješavanje međuljudskih nesuglasica putem pregovaranja i (vršnjačke) medijacije.

Ključni elementi ovih programa uključuju učenje upravljanja ljutnjom, usvajanje principa "fair playa" i poboljšanje komunikacijskih vještina, poput dijaloga, aktivnog slušanja, prepoznavanja potreba, razlikovanja potreba od želja te odvajanja činjenica od emocija. Također se potiče preuzimanje odgovornosti za vlastite postupke i zajedničko promišljanje o kompromisnim rješenjima.

Sukob je prirodni dio života i sam po sebi nije ni dobar ni loš. Na međuljudskoj i međugrupnoj razini, on odražava neravnotežu ili razliku u potrebama i interesima dviju strana. Sukob postaje negativan tek kada na njega reagiramo agresijom. Međutim, razlike se mogu riješiti na pozitivan način – prepoznavanjem problema, razumijevanjem vlastitih potreba i interesa te uvažavanjem perspektive suprotstavljene strane. Na taj način sukobi se mogu rješavati konstruktivno i nenasilno. Ključno je razumjeti da sukob nije samo izvor napetosti, već i prilika za promjenu. Upravo zato mirovno obrazovanje posvećuje posebnu pažnju razumijevanju i rješavanju sukoba, poučavajući učenike kako mu pristupiti na kreativan način i pronaći različite mogućnosti za njegovo razrješenje. Kroz ovaj proces učenici razvijaju znanja i vještine koje potiču osobni rast, jačaju samopoštovanje i poštovanje drugih te ih osposobljavaju za nenasilno suočavanje s budućim konfliktima. Time mirovno obrazovanje ne samo da doprinosi smanjenju sukoba na međuljudskoj razini, već dugoročno oblikuje društvo utemeljeno na dijalogu, razumijevanju i mirnom suživotu.

Programi obrazovanja za mir trebaju uključivati i podizanje svijesti o ljudskim pravima, s posebnim naglaskom na političke mjere koje društvo treba poduzeti kako bi se približilo pravednijem i sigurnijem svijetu. Njihov cilj je potaknuti učenike na predanost viziji strukturalnog mira, u kojem svaki pojedinac ima mogućnost ostvariti svoje osobne slobode i uživati zakonsku zaštitu od nasilja, ugnjetavanja i poniženja.

Cilj je osposobiti učenike da prepoznaju kršenja Opće deklaracije o ljudskim pravima te poticati toleranciju, solidarnost, autonomiju i samopouzdanje na individualnoj i kolektivnoj razini. Budući da usvajanje znanja i razvoj vještina predstavljaju temelj za oblikovanje pozitivnih stavova i ponašanja, interkulturalno obrazovanje postaje ključni dio mirovnog obrazovanja. Njegov doprinos ogleda se u boljem razumijevanju drugih kultura, čime se smanjuju predrasude, negativni stereotipi i društvene napetosti. Istraživanja pokazuju da neznanje o drugima igra značajnu ulogu u nastanku i održavanju predrasuda. Stoga je edukacija učenika o kulturnim sličnostima i razlikama ključan faktor u njihovom smanjenju i izgradnji društva temeljenog na međusobnom poštovanju i razumijevanju.

Možemo raspravljati o tome treba li mirovno obrazovanje uvesti kao zaseban školski program ili njegove principe integrirati u postojeće predmete. No, ono oko čega se svi trebamo složiti jest važnost snažnijeg zagovaranja implementacije mirovnog obrazovanja u institucionalizirani obrazovni sustav.

Uspjeh ovih nastojanja ogledat će se u smanjenju sukoba među zemljama i nacijama, pravednijoj raspodjeli resursa te smanjenju razlika u gospodarskom razvoju i životnom standardu između razvijenih i nerazvijenih zemalja. Kako bismo u budućnosti mogli vidjeti konkretne rezultate i izgraditi kulturu mira, ključno je usvojiti načelo jedinstva u različitosti te uspostaviti društvene norme koje počivaju na poštovanju dostojanstva i prava svakog pojedinca.

VAŽNOST PROVOĐENJA MIROVNIH AKTIVNOSTI U ŠKOLAMA: RAZVOJ SOCIJALNIH VJEŠTINA I GRAĐANSKE ODGOVORNOSTI

Aktivnosti provedene u sklopu programa Nansen model obrazovanja u odabranim školama HNŽ-a tijekom posljednjih deset godina odvijale su se tijekom cijele školske godine. Program je uključivao 20 radionica po sekciji godišnje, uz terensku nastavu, izlete i društveno korisne projekte.

Za srednjoškolce bile su dostupne sljedeće sekcije:

Kultura dijaloga

Ljudska prava i civilno društvo

Učenje kroz film

Za osnovnoškolce bile su ponuđene sekcije:

Kultura dijaloga

Mali ekolozi

Putujmo svijetom

Sve sekcije sastavni su dio mirovnog obrazovanja, koje obuhvaća niz aktivnosti usmjerenih na osobni razvoj, izgradnju kvalitetnih međuljudskih odnosa i poticanje međusobnog razumijevanja. Kroz upoznavanje različitih kultura i običaja nastoji se smanjiti predrasude i razviti svijest o važnosti tolerancije i uvažavanja različitosti. Osim toga, program naglašava i brigu o okolišu, potičući odgovorno ponašanje prema prirodi i zajednici. Sada su te sekcije sažete u deset radionica po sekciji zbog ograničenog financiranja projekta. Odlučili smo implementirati sekcije Kultura dijaloga i Ljudska prava i civilno društvo u srednjim školama, dok smo u osnovnim školama odabrali samo sekciju Kultura dijaloga. Ovaj izbor temeljili smo na procjeni što će učenicima i nastavnicima biti najkorisnije, a i sami nastavnici su istaknuli kako su komunikacijske vještine i nenasilna komunikacija u tom trenutku najvažniji aspekt neformalnog obrazovanja.

Održavanje makar deset radionica “Kultura dijaloga” u školama važno je jer omogućava učenicima dovoljno vremena i prostora da se upuste u razne situacije učenja i usmjere svoje vještine u praktičnu primjenu. Kroz ovih deset radionica, učenici imaju priliku razviti ključne socijalne vještine poput komunikacije, rješavanja sukoba, empatije i suradnje. Iako bi idealno bilo provoditi više radionica, barem deset pruža osnovu za kontinuirano učenje i praksu nenasilnog ponašanja, čime se djeca bolje pripremaju za izazove u svakodnevnom životu. Također, veći broj radionica omogućava i bolju prilagodbu različitim potrebama učenika, jer svaki učenik može različito reagirati na različite aktivnosti. Suprotno tome, ukoliko se radionice uopće ne održavaju ili se održava samo nekoliko njih, učenici neće imati dovoljno prilike za dublje razumijevanje i primjenu naučenih vještina. Takva rijetka ili nikakva praksa može dovesti do nepoštovanja osnovnih vrijednosti mira, što može imati negativne posljedice na školsku klimu i odnose među učenicima.

Održavanje makar deset radionica Ljudska prava i civilno društvo u školama važno je jer, kroz ove aktivnosti, učenici ne samo da uče o svojim pravima, već i razvijaju kritički pristup prema društvenim pitanjima čime se doprinosi izgradnji društva utemeljenog na pravdi, ravnopravnosti i poštovanju ljudskog dostojanstva. Ove radionice pomoći će učenicima razviti kritičko razmišljanje, razumijevanje o važnosti zaštite ljudskih prava i potaknuti ih na aktivno sudjelovanje u društvu. Iako bi, naravno, bilo idealno provoditi više radionica o ljudskim pravima i civilnom društvu, već i deset radionica donosi velike koristi u pogledu podizanja svijesti, prevencije problema, izgradnje odgovornosti i osnaživanja socijalne kohezije. Također, veći broj radionica daje učenicima priliku dublje razumjeti i usvojiti osnovne principe ljudskih prava, sloboda, ravnopravnosti i socijalne pravde, te omogućava bolje prepoznavanje tih prava u svakodnevnom životu i širem društvenom kontekstu. Suprotno tome, ukoliko se radionice uopće ne održavaju ili se održava samo nekoliko njih postoji veći rizik od društvene fragmentacije, jer učenici mogu razviti ograničenu perspektivu koja ne uključuje poštivanje različitosti i međusobnu toleranciju. Ovaj nedostatak razumijevanja može izazvati društvene tenzije i konfliktne situacije.

U suradnji s nastavnicima-implementatorima, odabrane su aktivnosti koje su najbolje prihvaćene od strane učenika i koje su donijele željene rezultate. Idealno bi bilo svaku radionicu provesti kao blok-čas, no svaki nastavnik ima slobodu prilagoditi trajanje i format nastave ovisno o potrebama i situaciji.

Ovaj model radionica značajno se razlikuje od tradicionalnih obrazovnih programa u našim školama. Temeljna razlika leži u tome što program nije usmjeren na stjecanje znanja i memoriranje činjenica, nego se temelji na ideji da ljudi najbolje uče kroz osobno iskustvo. To znači da se učenje ne događa samo pasivnim primanjem informacija, već kroz aktivno sudjelovanje i refleksiju o vlastitim iskustvima. Ovaj proces uključuje stvaranje vlastitih veza između novog znanja i osobnih iskustava, što omogućava dublje razumijevanje i bolje zadržavanje informacija. Iskustveno učenje često uključuje aktivnosti kao što su igre, simulacije, diskusije, kreativni projekti, terenske aktivnosti i druge interaktivne metode. Kroz ovakve aktivnosti učenici mogu praktično primijeniti teorijsko znanje i rješavati stvarne probleme. Osim toga, iskustveno učenje često uključuje fazu refleksije, gdje učenici razmišljaju o svom iskustvu, analiziraju što su naučili i kako to mogu primijeniti u budućnosti. Ključna ideja je da učenje postaje dublje i dugotrajnije kada je povezano s osobnim doživljajem i aktivnim angažmanom, a ne samo s pasivnim prihvaćanjem informacija. Iskustveno učenje također potiče razvoj vještina kao što su kritičko razmišljanje, kreativnost, suradnja, emocionalna inteligencija i sposobnost rješavanja problema.

Posebna pažnja posvećena je stvaranju odgojne klime jer izravno utječe na emocionalni, socijalni i intelektualni razvoj učenika. Kada učenici osjećaju sigurnost, poštovanje i podršku u svom školskom okruženju, to pozitivno utječe na njihovu motivaciju za učenjem, kvalitetu međuljudskih odnosa i opću emocionalnu dobrobit.

Dobra odgojna klima omogućava učenicima da se izraze, da razvijaju svoje socijalne vještine i sposobnost za suradnju. Također, potiče razvoj pozitivnog samopouzdanja i smanjuje sklonost ka nasilju, jer djeca koja se osjećaju poštovano i sigurno, manje su sklona agresiji i sukobima. Kada je odgojna klima dobra, nastavnici mogu učinkovitije provoditi obrazovne aktivnosti jer učenici dolaze do škole spremni za učenje i suradnju. Ujedno, učenici su skloniji prihvaćanju vrijednosti mira, nenasilja i uzajamnog poštovanja, što je temelj za izgradnju zdrave i produktivne zajednice unutar škole. Stvaranjem takvog okruženja, škola postaje mjesto u kojem učenici ne samo da usvajaju akademska znanja, već i razvijaju socijalnu odgovornost, emocionalnu zrelost i kritičko razmišljanje.

Igra je ključni element radionica jer pruža siguran, kreativan i motivirajući prostor u kojem učenici mogu istraživati, učiti i razvijati svoje vještine na zabavan način. Kroz igru, učenici imaju priliku aktivno sudjelovati u učenju, što im pomaže da bolje razumiju i usvoje nove informacije i vještine. Igra omogućava djeci da se opuste, smanje stres i anksioznost, čineći obrazovni proces prijatnijim i učinkovitijim. Kroz grupne igre, učenici se uče kako raditi zajedno, poštovati različita mišljenja i postizati zajedničke ciljeve. Igra također pomaže učenicima da razvijaju emocionalnu inteligenciju jer se suočavaju s različitim situacijama koje uključuju izražavanje osjećaja, razumijevanje drugih i upravljanje emocijama.

Osim toga, igra je vrlo učinkovit alat za poticanje kreativnosti i kritičkog razmišljanja. Učenici često moraju smisliti rješenja za izazove koji se pojavljuju u igri, čime se razvija njihova sposobnost analize, planiranja i inovativnog razmišljanja. Kroz igru, učenici mogu testirati svoje ideje i učiti iz svojih pogrešaka u sigurnom okruženju, što im pomaže da postanu samopouzdaniji i spremni za suočavanje s izazovima u stvarnom životu. Igra također omogućava učenicima da na opušten način istraže i razmotre teške ili apstraktne teme, kao što su mir, nenasilje, poštovanje i socijalna pravda, što čini edukaciju dubljom i značajnijom. Uz igru, važna je i višesmjerna komunikacija jer omogućava bogatiju, dinamičniju i učinkovitiju interakciju među svim sudionicima. U kontekstu radionica mirovnog obrazovanja, višesmjerna komunikacija znači da informacije i povratne informacije ne teku samo u jednom smjeru – od nastavnika prema učenicima – nego uključuju i aktivnu povratnu reakciju od učenika, kao i međusobnu komunikaciju među učenicima.

Ova vrsta komunikacije doprinosi stvaranju atmosfere u kojoj se svi osjećaju uključeno i poštovano, jer omogućava izražavanje mišljenja, osjećaja i stavova svih sudionika. Učenici tako mogu aktivno sudjelovati u diskusijama, razmjeni ideja i rješavanju problema. Kroz višesmjernu komunikaciju učenici uče kako slušati i razumjeti druge, kako iznijeti vlastita mišljenja na konstruktivan način i kako razviti kritičko mišljenje kroz dijalog. Osim toga, u kontekstu mirovnog obrazovanja, višesmjerna komunikacija potiče uzajamno poštovanje i suradnju među različitim skupinama učenika. Kroz dijalog, učenici uče važnost razumijevanja različitih perspektiva, konstruktivnog rješavanja nesuglasica i zajedničkog rada na postizanju ciljeva. Tako se razvija kulturološka empatija i socijalna odgovornost, što su ključni elementi u izgradnji mirne i pravedne zajednice. Osim verbalne, važno je koristiti i neverbalnu komunikaciju koja uključuje tijelo, facijalnu ekspresiju, geste, kontakt očima, ton glasa, pa čak i prostor u kojem se komunicira. U kontekstu radionica, posebno onih usmjerenih na mir, nenasilje i dijalog, neverbalna komunikacija omogućava učenicima da izraze emocije, postignu međusobno razumijevanje i izgrade bolje međuljudske odnose, bez potrebe za verbalnim izražavanjem.

Tandem nastavnika ima posebnu ulogu, ali treba naglasiti da učenici ne uče od tandema u tradicionalnom smislu, nego iz situacija koje nastaju, iz međusobnog komuniciranja i vlastite aktivnosti. Tandem se odriče uloge onoga tko sve zna, ocjenjuje ili tumači, i omogućava učenicima da kroz vlastite doživljaje dođu do svojih iskustava i tumačenja. Naravno, postoje situacije kada tandem mora pružiti određeno objašnjenje, a to je jasno naznačeno.

U odabiru aktivnosti i igara za sekcije mirovnog obrazovanja kroz Nansen model obrazovanja koristili smo se različitim literaturama i priručnicima. Među njima su "Za Damire i Nemire" Maje Uzelac, "Budimo prijatelji" Maje Uzelac, Ladislava Bognara i Aide Bagić, te "111 koraka prema demokraciji i ljudskim pravima" Maje Uzelac. Također, koristili smo priručnik "Gradimo mostove, a ne zidove" Envera Đulimana i Lilian Hjorth, kao i udžbenik "Compass: Manual for Human Rights Education with Young People" Vijeća Europe. U radu smo se oslanjali i na Rosenbergovu Nenasilnu komunikaciju, kao i na mnoge druge izvore koji su nam pružili vrijedne smjernice i materijale za provedbu radionica i aktivnosti usmjerenih na nenasilje, suradnju i ljudska prava.

Materijala za rad nikada nije nedostajalo – ni prije, u vrijeme bez interneta, a kamoli danas. Ono što nedostaje jesu sustavne inicijative koje bi omogućile da aktivnosti i programi mirovnog obrazovanja postanu sastavni dio formalnog obrazovnog sustava.

UVODNE I ZAVRŠNE IGRE U RADIONICAMA MIROVNOG OBRAZOVANJA

Uvodne i završne igre igraju važnu ulogu u radionicama mirovnog obrazovanja jer doprinose stvaranju sigurne, poticajne i suradničke atmosfere među sudionicima.

- ◆ Uvodne igre imaju cilj opustiti sudionike, potaknuti međusobno upoznavanje i razviti osjećaj pripadnosti grupi. One pomažu u razbijanju treme, jačanju povjerenja te motiviraju učenike za aktivno sudjelovanje u radionici. Kroz interakciju i zabavne aktivnosti, učenici postaju otvoreniji za učenje i razmjenu mišljenja.
- ◆ Završne igre služe za refleksiju o naučenom, povezivanje stečenih spoznaja s osobnim iskustvima te jačanje osjećaja zajedništva. One omogućuju sudionicima da izraze svoje dojmove, podijele što su naučili i osnaže se za primjenu novih znanja u svakodnevnom životu.

Kombinacija uvodnih i završnih igara doprinosi cjelokupnoj učinkovitosti radionica, jer olakšava učenje kroz iskustvo, razvija komunikacijske vještine i potiče empatiju – ključne vrijednosti mirovnog obrazovanja. Osim što su uvodne i završne aktivnosti ključne za stvaranje pozitivne atmosfere i jačanje grupne dinamike, one imaju posebnu važnost i na radionicama sekcija Nansen modela obrazovanja. Uvodne igre koristili smo za bolje međusobno upoznavanje, jačanje osjećaja pripadnosti grupi i smanjenje napetosti, a često su služile i kao uvod u temu časa, pomažući učenicima da se lakše uključe u diskusiju.

S druge strane, završne aktivnosti bile su prilika za opuštanje nakon zahtjevnih tema i omogućavale su učenicima da s pozitivnim dojmom završe radionicu. Veseli završetak časa bio je važan kako bi učenici motivirani i dobro raspoloženi nastavili s redovnom nastavom.

Reakcije učenika na različite aktivnosti bile su raznolike – dok su neke igre dočekali s velikim entuzijazmom i željeli ih ponavljati na svakom času, druge ih nisu toliko zanimale. Međutim, određene igre, bez obzira na dob sudionika, uvijek su bile omiljene i često su ih sami učenici predlagali, što potvrđuje njihovu važnost u procesu učenja i izgradnje pozitivnog grupnog okruženja.

Evo primjera uvodnih i završnih aktivnosti koje smo koristili tijekom deset radionica u okviru mirovnog obrazovanja:

1. Dodavanje lopticom je jednostavna, ali učinkovita aktivnost koja se može koristiti i kao uvodna i kao završna igra u radionicama mirovnog obrazovanja.

◆ Kao uvodna aktivnost:

Učenici stoje u krugu i dodaju si lopticu prema određenim pravilima, primjerice:

Svaki učenik koji primi lopticu kaže svoje ime i nešto o sebi.

Učenici moraju brzo reći asocijaciju na zadanu temu prije nego što dodaju lopticu dalje.

Loptica se baca osobi kojoj žele postaviti pitanje vezano uz temu radionice.

◆ Kao završna aktivnost:

Svaki učenik, prije nego što baci lopticu dalje, izgovori jednu riječ koja opisuje kako se osjećao na radionici.

Učenici bacanjem loptice izražavaju zahvalnost nekom od sudionika, uz kratko objašnjenje.

Svaki učenik, prije nego što baci lopticu, dijeli nešto što je naučio ili što mu se svidjelo.

Ova aktivnost potiče pažljivo slušanje, koncentraciju i timski duh, a istovremeno je dinamična i zabavna za sve uzraste.

2. Autobus je vrlo dinamična i zabavna aktivnost koja potiče suradnju, kreativno razmišljanje i fizičku koordinaciju među učenicima, a idealna je za završne dijelove radionica.

◆ Priprema za igru:

Učenike podijelimo u dvije grupe. Tandem koristi samoljepljive trake za stvaranje pravokutnog prostora dimenzija 1m x 1,5m na podu, koji predstavlja "autobus"

◆ Tijek igre

Na početku svi učenici moraju stati unutar autobusa (unutar označenog prostora). Kada se ogласilo zvono (signal), svi učenici izlaze iz autobusa, a tandem smanjuje veličinu prostora pomoću trake. Grupa ima zadatak smjestiti isti broj učenika unutar manjeg prostora, što zahtijeva suradnju, planiranje i kretanje u malom prostoru.

◆ Nastavak igre:

Igra se ponavlja, smanjujući veličinu "autobusa" sve dok učenici ne uspiju surađivati i pronaći način kako da se svi smjeste u ponuđeni prostor. Aktivnost se nastavlja dok postoji suradnja među učenicima, a izazov se može postaviti na različite načine, prilagođavajući je različitim temama ili ciljevima.

Ova aktivnost obično izaziva puno smijeha i veselja, što je savršen način za završetak radionice. Poticanje suradnje u skučenim uvjetima pomaže učenicima razviti osjećaj zajedništva i timskog rada, a istovremeno se zabavljaju i opuštaju.

3. **Vođenje slijepe osobe** je aktivnost koja se često koristi u mirovnom obrazovanju, timskom radu i radionicama za razvoj empatije i povjerenja. Cilj je osvijestiti sudionike o izazovima s kojima se suočavaju osobe s oštećenjem vida te potaknuti bolju komunikaciju i suradnju.

◆ Priprema:

Sudionici rade u parovima.

Jedan sudionik ima povez na očima (ili jednostavno zatvori oči).

Drugi sudionik preuzima ulogu vodiča.

◆ Upute za vođenje:

Komunikacija – Vodič treba koristiti jasne, smirene i precizne upute (npr. "Ispred tebe su tri stepenice, digni nogu", "Okreni se malo udesno", "Ispred je stolica, dodirni je rukom").

Kontakt i sigurnost – Poželjno je da vodič lagano drži slijepljenu osobu za ruku, rame ili lakat kako bi osjetila smjer kretanja.

Brzina i empatija – Vodič treba prilagoditi tempo kretanja i paziti na osjećaj sigurnosti partnera.

Izazovi u okolini – Vođenje može uključivati različite prepreke (stepenice, stolice, uske prolaze) kako bi sudionik doživio kako je kretati se bez vida.

◆ Refleksija:

Kako ste se osjećali dok ste bili slijepi?

Je li vam bilo teško vjerovati vodiču?

Kako ste doživjeli komunikaciju?

Kako možemo poboljšati podršku osobama s invaliditetom u svakodnevnom životu?

Varijacija aktivnosti:

- ✓ Izazov tišine – Vodič ne smije govoriti, već samo koristiti dodire i znakove za vođenje.

Ova aktivnost pomaže učenicima razviti empatiju, povjerenje i svijest o inkluziji.

4. Gdje osjećam emocije? 🌱 je jako dobra uvodna aktivnost u temu "Naši osjećaji". Kroz osobno iskustvo potiče učenike da razmišljaju o svojim emocijama i njihovim fizičkim manifestacijama te stvara temelj za daljnju raspravu o prepoznavanju i izražavanju emocija.

◆ Uvod u temu – Razgovor u krugu:

"Svi mi ponekad nosimo 'maske' kako bismo sakrili svoje prave emocije."

"Koje emocije smatramo nepoželjnim za iskazivanje?"

"Možete li prepoznati koju masku koristite da biste sakrili određenu emociju?"

◆ Rad na zadatku – Učenici rade individualno s radnim listićem.

Prisjećaju se tri emocije koje često skrivaju.

Razmišljaju kako ih maskiraju drugim emocijama (npr. tugu maskiramo ljutnjom, strah smijehom).

U zadanim krugovima crtaju stilizirane sheme lica koje prikazuju te emocije.

- ◆ Razgovor i refleksija – Nakon dovršetka, učenici (dobrovoljno) dijele svoja razmišljanja, a tandem na ploči crta dva stupca:
Prvi stupac: Emocije koje se često skrivaju (npr. tuga, strah, nesigurnost).
Drugi stupac: Emocije koje ih maskiraju (npr. ljutnja, smijeh, ravnodušnost).

Koje emocije se najčešće skrivaju?
Zašto društvo potiče maskiranje određenih emocija?
Kako bismo mogli bolje izražavati svoje prave osjećaje?

Ova aktivnost pomaže učenicima osvijestiti svoje emocije, razumjeti zašto ih skrivaju i razviti zdravije načine izražavanja osjećaja

5. Skulpture osjećaja 🧩 je aktivnost koja omogućuje učenicima istraživanje emocija kroz pokret i izražavanje neverbalne komunikacije, čime zaokružuje temu osjećaja na kreativan i dinamičan način.

- ◆ Priprema

Tandem na ploču ispisuje listu emocija: Strah, Stid, Osjećaj krivnje, Bijes, Radost, Tuga.

Učenici se dijele u grupe od po 3.

- ◆ Odabir i priprema

Svaka grupa bira jednu emociju s liste (kad je emocija odabrana, označava se i više nije dostupna drugima).

Grupa kroz pozu, mimiku i govor tijela osmišljava kako će prikazati emociju. Imaju 5 minuta za dogovor i uvježbavanje.

- ◆ Izvođenje skulptura

Učenici stoje u krugu.

Tandem proziva emocije jednu po jednu.

Grupa ulazi u sredinu i prikazuje svoju "živu skulpturu" ili kratku scenu.

Ostali učenici pogađaju emociju i komentiraju što su primijetili.

◆ Primjeri prikaza emocija:

🧡 Osjećaj krivnje → Jedna osoba stoji pognute glave dok ostali pokazuju prstom na nju.

🧡 Bijes → Jedan učenik ljutito stiše šake, dok ostali pokazuju ljutite izraze lica.

🧡 Strah → Jedna osoba se "skriva" iza drugih, a ostali prikazuju prijeteeće poze.

◆ Refleksija i rasprava

"Koja emocija je bila najteža za prikazati?"

"Kako tijelo i izraz lica mogu otkriti emocije?"

"Kako neverbalni znakovi pomažu u razumijevanju tuđih osjećaja?"

6. Ne volim kad mi netko... je aktivnost koju smo koristili kao uvod u temu "Emocije i komunikacija" s ciljem da učenici prepoznaju kako emocije utječu na njihove reakcije i da osvježe svoju sposobnost izražavanja osjećaja na razne načine (verbalno, neverbalno, tjelesno). Također, ova aktivnost pomaže im razviti empatiju i bolje razumjeti druge.

◆ Uvodna diskusija

Tandem započinje: "U komunikaciji s drugima često dolazimo u situacije koje nas uznemire ili nas čine ljutima. Kako obično reagiramo u tim situacijama?"

"Pokušajmo prepoznati stvari koje nam smetaju u interakcijama s drugima."

◆ Iznošenje osobnih iskustava

Svi učenici sjede u krugu.

Svaka osoba započinje rečenicu s:

"Ne volim kad mi netko..."

... i zatim nastavlja s nečim što im smeta u komunikaciji (npr. "Ne volim kad mi netko prekida dok govorim" ili "Ne volim kad mi netko ne odgovori na pitanje"). Nakon što svi podijele svoja iskustva, svaki učenik kaže kako obično reagira na takve situacije (npr. "Obično postanem ljut/a i odem", "Osjećam se nesigurno i ne znam što reći").

◆ Razmjena iskustava i refleksija ...

Nakon što svi podijele, grupa razmatra:

"Da li svi isto reagiramo kada smo ljuti?"

"Znamo li svi jasno iskazati kako se osjećamo i što nam smeta?"

"Moramo li uvijek iskazivati emocije riječima ili postoji neki drugi način? Ako da, kako?"

7. „Vjetar puše“ kao završna aktivnost donosi zabavu, fizičko kretanje i suradnju među učenicima. Ova aktivnost također može poslužiti kao dobar način za oslobađanje energije nakon intenzivnijeg rada te kao zabavna refleksija na naučene teme.

◆ Priprema

Svi učenici sjede u krugu.

Na tlu postavite jednu stolicu manje nego što ima učenika.

◆ Uvođenje igre

Jedan učenik postaje „vjetar koji puše“ i stoji u sredini kruga, dok svi ostali imaju stolice.

„Vjetar“ izgovara:

„Vjetar puše, vjetar puše, za sve one koji...“ i dodaje neku osobinu (npr. „koji imaju plavu majicu“, „koji vole sport“, „koji su rođeni u ljeto“).

Svi koji zadovoljavaju ovu osobinu moraju ustati i pronaći novu stolicu.

Igrači ne smiju ponovno sjediti na svoju stolicu ili onu koja je do njih.

◆ Izmjena i dinamika

Igrač koji ostane bez stolice postaje novi "vjetar koji puše" i izgovara novu osobinu.

Osobine mogu biti povezane s emocijama, iskustvima ili zanimanjima, kako bi se osigurala raznovrsnost i kreativnost u igri.

◆ Završna refleksija

Na kraju igre, grupa može podijeliti svoja iskustva:

„Koja osobina vam je bila najzabavnija?“

„Kako ste se osjećali kad ste morali brzo ustati i pronaći stolicu?“

„Koje su emocije bile prisutne tijekom igre?“

8. Zidovi i mostovi je aktivnost koju smo koristili kao uvodnu aktivnost u temu Nenasilna komunikacija kako bi učenici vizualizirali kako određene poruke stvaraju prepreke („zidove“), dok ih druge pomažu prevladati i povezati („mostovi“). Uče kako zamijeniti Ti-poruke Ja-porukama, razvijajući bolje komunikacijske vještine u konfliktnim situacijama.

◆ Priprema

Na zid se postavljaju dva velika plakata: jedan prikazuje zid (sastavljen od pravokutnika/cigala), a drugi most.

Učenici dobivaju stikere i olovke.

◆ Prisjećanje konflikata

Svaki učenik se prisjeća nekog konflikta iz prošlosti.

Razmišljaju o porukama koje su tada izgovorili ili čuli.

Svaku poruku zapisuju na poseban stiker (jedan stiker - jedna poruka).

Kada završe, lijepe stikere na plakat sa zidom.

◆ Analiza Ti-poruka

Tandem čita poruke sa zida, a grupa ih zajedno komentira.

Tandem objašnjava što su Ti-poruke, njihove karakteristike i zašto su problematične.

Učenici raspravljaju o tome kako se mogu drugačije izraziti u konfliktnoj situaciji.

Izgradnja mostova

Učenici sada pokušavaju preoblikovati poruke iz zida koristeći Ja-poruke (npr.

„Osjećam se povrijedeno kada...“ umjesto „Ti si uvijek takav...“).

Preoblikovane poruke zapisuju na nove stikere i lijepe ih na plakat s mostom.

◆ Refleksija i zaključak

Tandem postavlja pitanja za razmatranje:

„Kako su se poruke promijenile kada smo ih preoblikovali?“

„Koja je razlika između zida i mosta u komunikaciji?“

„Kako možemo koristiti Ja-poruke u svakodnevnim situacijama?“

9. Misli pozitivno je aktivnost koju smo koristili kao završnu kako bismo vježbali razvijanje pozitivnog razmišljanja.

◆ Priprema

Učenici sjede u krugu.

Pripremljeno je šest kutija s natpisima:

a.	SPORT
b.	ŠKOLA
c.	NOVE SITUACIJE
d.	MLADIĆI I DJEVOJKE
e.	SUKOBI
f.	TULUM

U svakoj kutiji nalaze se listići s opisima problemskih situacija. Učenici bacaju kocku kako bi odabrali kutiju iz koje će uzeti listić.

◆ Tijek igre

Učenik baca kocku i prema dobivenom broju uzima listić iz odgovarajuće kutije. Glasno čita situaciju koja je napisana na listiću.

Razmišlja kako bi si mogao uputiti pozitivnu poruku u toj situaciji i naglas je izgovara.

Ako u nekoj kutiji ponestane listića, učenik ponovno baca kocku dok ne dobije broj kutije u kojoj ih još ima.

◆ Razgovor nakon igre

Pitanja za refleksiju:

„Jesu li vam se ove problemske situacije činile manje teškima nakon što ste pronašli nešto pozitivno u njima?“

„Kako pozitivno razmišljanje može pomoći u svakodnevnim izazovima?“

„Možemo li i u stvarnom životu pokušati tražiti pozitivne aspekte problema kako bismo smanjili stres?“

Kroz ovu aktivnost učenici uče kako preoblikovati negativne misli i pronaći pozitivne aspekte i rješenja čak i u teškim situacijama. Aktivnost pomaže u razvijanju samopouzdanja, otpornosti i optimističnog načina razmišljanja.

10. Slagalica je izvrsna aktivnost za timski rad i suradnju kako bi učenici shvatili da svaki dio doprinosi cjelini te da je suradnja ključna za uspjeh. Mi smo je koristili kao završnu aktivnost u temi "Sukob i kako ga riješiti" kako bismo sa učenicima vježbali strpljene i nenasilnu komunikaciju unatoč ograničenjima komunikacije.

◆ Priprema

Učenici se podijele u grupe od 5 članova.

Svaka grupa dobiva set kvadratića u različitim bojama.

Set sadrži 5 kuverti, a u svakoj se nalaze dijelovi potrebni za sastavljanje kvadrata.

◆ Tijek igre

Tandem daje znak za početak, a učenici otvaraju svoje kuverte.

Cilj je da svaki učenik na kraju igre ima ispred sebe složen kvadrat iste veličine.

◆ Pravila igre:

Nema verbalne ili neverbalne komunikacije.

Dijelovi se ne smiju uzimati od drugih, ali se mogu dati osobi desno ili staviti na sredinu stola.

Dijelovi sa sredine stola mogu se slobodno uzimati.

Igra traje dok svi ne slože svoje kvadrate.

◆ Razgovor nakon igre

Pitanja za refleksiju:

Kako ste se osjećali kada ste prvi složili kvadrat?

Jeste li bili spremni rastaviti svoj kvadrat kako biste pomogli drugima?

Kako ste se osjećali kada niste imali sve dijelove?

Kako je bilo surađivati bez komunikacije?

Koji je najbolji način za postizanje zajedničkog cilja?

Ova aktivnost ističe važnost strpljenja, suradnje i spremnosti na kompromis. Iako može izazvati frustracije, učenici kroz raspravu nakon igre osvještavaju važnost pomaganja drugima, prepoznavanja potreba grupe i timskog rješavanja problema.

11. Prašuma je igra koju smo koristili kao uvodnu aktivnost za opuštanje i fokusiranje. Ova vesela aktivnost pomaže učenicima da se opuste i pripreme za ozbiljniji rad koji slijedi.

◆ Priprema

Učenici stoje u krugu.

Tandem objašnjava da će zajedno stvoriti zvučni pejzaž prašume.

◆ Tijek aktivnosti

Tandem započinje jednostavnim pokretom i zvukom, primjerice pucketanjem prstima da oponaša kišu.

Učenici ponavljaju pokret i zvuk, postupno dodajući vlastite zvukove, poput:
zvižduka ptica
šuštanja lišća

pljeskanja koje imitira udarce kišnih kapi

udaranja dlanovima o bedra koje stvara ritam šumskih bubnjeva

Zvukovi se postupno pojačavaju i usporavaju, stvarajući efekt živopisne prašume.

◆ Razgovor nakon aktivnosti

Pitanja za refleksiju:

Kako ste se osjećali dok ste stvarali zvukove prašume?

Jesu li svi u grupi pratili ritam?

Što vam se najviše svidjelo u ovoj aktivnosti?

Ova dinamična i zabavna aktivnost osim što opušta učenike i poboljšava koncentraciju, također razvija osjećaj zajedništva i učenici uče kako slušati jedni druge i uskladiti se s grupom, što im može pomoći u kasnijem timskom radu.

12. Muzika ima moć smirivanja, povezivanja i poticanja osjećaja. Koristili smo je kao završnu aktivnost kako bi se učenicima opustili ili reflektirali o iskustvima s radionice, ostavljajući ih s pozitivnim završnim dojmom.

◆ Priprema

Tandem bira pjesmu s pozitivnom i smirujućom porukom, poput "What a Wonderful World" Louisa Armstronga.

Učenici se udobno smjeste - mogu sjediti u krugu ili nasloniti glavu na stol.

◆ Tijek aktivnosti

Pjesma se pušta, a učenici zatvaraju oči i fokusiraju se na tekst i melodiju. Mogu zamisliti slike koje glazba dočarava - prirodu, drage ljude, sretne trenutke.

◆ Razgovor nakon slušanja

Kako ste se osjećali dok ste slušali pjesmu?

Koja vam je rečenica ili melodija ostala u mislima?

Može li muzika pomoći da se osjećamo bolje u teškim trenucima?

Na ovaj način radionicu završavamo pozitivnim emocijama i osjećajem mira, potičući učenike da u svakodnevnom životu koriste muziku kao alat za opuštanje i refleksiju

13. "Bura ideja" metodu smo koristili i kao uvodnu i kao završnu aktivnost za poticanje kreativnosti, uvod u temu ili kao refleksiju na naučeno. Aktivnost omogućava učenicima da se oslobode ograničenja i razmišljaju izvan okvira, istovremeno razvijajući kreativnost i vještine suradnje.

PRIMJERI RADIONICA PO SEKCIJAMA

U ovom poglavlju predstaviti ćemo tri primjera radionica iz ključnih sekcija našeg programa, osmišljenih kako bi učenicima omogućile razvoj socijalnih vještina, kritičkog razmišljanja i međusobnog poštovanja. Kroz interaktivne metode rada, ove radionice potiču učenike na aktivno sudjelovanje, razmjenu mišljenja i osvještavanje važnih društvenih tema.

Prva radionica, "Ne rugaj mi se – budi mi prijatelj", pripada sekciji Kultura dijaloga i namijenjena je osnovnoškolcima. Fokusirana je na razumijevanje utjecaja ruganja, ismijavanja i vršnjačkog nasilja te na poticanje prijateljskog i podržavajućeg odnosa među učenicima. Kroz različite aktivnosti, učenici istražuju vlastita iskustva, uče kako prepoznati i reagirati na verbalno nasilje te razvijaju strategije za izgradnju pozitivne komunikacije i međusobnog uvažavanja.

Druga radionica, "Stereotipi, predrasude i diskriminacija", također pripada sekciji Kultura dijaloga, ali je namijenjena srednjoškolcima. Ova radionica pomaže učenicima da bolje razumiju kako se formiraju stereotipi i predrasude te na koji način mogu dovesti do diskriminacije u društvu. Kroz diskusiju, analizu primjera iz svakodnevnog života i kreativne vježbe, učenici istražuju vlastite stavove i prepoznaju važnost otvorenosti, tolerancije i kritičkog propitivanja društvenih normi.

Treća radionica, "Ljudsko dostojanstvo", pripada sekciji Ljudska prava i civilno društvo i usmjerena je na srednjoškolce. Učenici kroz ovu radionicu istražuju temeljni koncept ljudskog dostojanstva, njegova univerzalna prava i odgovornosti koje dolaze s poštovanjem dostojanstva drugih. Kroz studije slučaja, interaktivne diskusije i simulacije, učenici analiziraju kako se ljudsko dostojanstvo može zaštititi, ali i kako ga različiti oblici nepravde i društvene nejednakosti ugrožavaju.

Svaka od ovih radionica osmišljena je tako da učenicima pruži ne samo teorijsko znanje, već ih i potakne na osobnu refleksiju, dijalog i razvoj svijesti o važnosti poštovanja, ravnopravnosti i otvorenosti u svakodnevnim interakcijama. Kroz aktivno sudjelovanje, učenici stječu vještine koje ih osnažuju za konstruktivnu komunikaciju i izgradnju uključivog društva.

SEKCIJA "KULTURA DIJALOGA" ZA OSNOVNOŠKOLCE

RADIONICA 10 - NE RUGAJ MI SE - BUDI MI PRIJATELJ

Ciljevi: razvijanje empatije (suosjećanja) kod djece, poštovanje međusobnih razlika, spoznavanje posljedica koje na vršnjake ostavlja ruganje, isključivanje i ostalo neljubazno ponašanje...

Radni materijal: video „Ne rugaj mi se“, priča „Rastrgano srce“, flomasteri, bojice, makaze, prazne kartice, hamer papir, laptop i zvučnik....

Uvodna aktivnost: Ne rugaj mi se

Učenici započinju radionicu gledanjem UNICEF-ovog videa „Ne rugaj se“ (didaktički paket: 23. didaktički materijal), koji prikazuje kako riječi i postupci mogu utjecati na osjećaje drugih ljudi.

Priprema za aktivnost:

Tandem najavljuje temu današnje radionice:

"Danas ćemo istražiti kako naše riječi i djela mogu utjecati na druge i kako možemo graditi odnose temeljene na poštovanju i razumijevanju."

Tijek aktivnosti:

Učenici gledaju video uz zadatak da prate vlastite emocionalne reakcije. Kada osjete određeni doživljaj, koriste geste kako bi ga izrazili:

Podizanje desne ruke – kada prizor djeluje sretno,

Podizanje lijeve ruke – kada prizor djeluje tužno,

Podizanje obje ruke – kada prizor izaziva pomiješane osjećaje.

Tandem potiče učenike da se vode vlastitim doživljajem, bez obzira na reakcije drugih.

Razgovor nakon aktivnosti:

Nakon gledanja, učenici dijele svoje osjećaje i dojmove:

Koji trenutak u videu vam je bio najsnažniji i zašto?

Jeste li se ikada našli u sličnoj situaciji – kao osoba koja doživljava zadirkivanje ili kao netko tko je svjedočio takvom ponašanju?

Kako možemo prepoznati kada naše riječi ili postupci povrjeđuju druge?

Ova aktivnost pomaže učenicima da kroz vlastite emocije osvijeste važnost empatije i razviju razumijevanje o utjecaju verbalnog i neverbalnog izražavanja na međuljudske odnose.

Glavna aktivnost: Rastrgano srce

Cilj aktivnosti:

Kroz ovu aktivnost učenici će osvijestiti kako riječi i postupci drugih mogu utjecati na naše samopoštovanje te kako podrška i ohrabrenje mogu pomoći u izgradnji pozitivne slike o sebi.

Tijek aktivnosti:

Uvod u temu

Tandem započinje razgovor pitanjem:

Što podrazumijevamo pod samopoštovanjem?

Kako na naše samopoštovanje mogu utjecati naša iskustva i način na koji drugi postupaju prema nama?

Tandem objašnjava da svaka osoba na početku života ima osjećaj vlastite vrijednosti – vjeruje da je važna, da su njezine misli i osjećaji bitni. No, iskustva i način na koji se prema nama odnose mogu tu sliku promijeniti.

Priča „Rastrgano srce“

Jedan član tandema stavlja veliko papirnato srce na prsa koristeći ljepljivu traku i objašnjava učenicima da će čuti priču o jednom danu u životu mlade osobe, Damira (didaktički paket: 25. didaktički materijal).

Zadatak učenika: Kada god čuju nešto što zvuči kao obeshrabrenje, pokazuju palcem prema dolje.

Reakcija tandema: Za svaki palac dolje, član tandema dramatičnim pokretom otrgne komadić srca i pusti ga da padne na pod.

Nakon što je priča ispričana, tandem postavlja pitanja za refleksiju:

Kako mislite da se Damir sada osjeća? Zašto?

Kako bi se osjećao da takve riječi i postupke doživljava svaki dan?

Obnavljanje srca – moć ohrabrenja

Tandem ponovo čita priču, ali ovaj put učenici umjesto obeshrabrujućih komentara osmišljavaju riječi podrške i ohrabrenja za Damira. Svaki put kada učenici predlože nešto pozitivno, član tandema s poda skupi otrgnute dijelove srca.

Na kraju, učenici promišljaju:

Kako bi se Damir sada osjećao nakon što je čuo sva ova ohrabrenja?

Kako su ljudi u njegovom životu mogli postupiti drugačije?

Zašto ljudi koriste obeshhrabrujuće riječi? Što time pokušavaju postići?

Postoje li načini da postignemo isto, ali bez da nekoga povrijedimo?

Ova aktivnost pomaže učenicima da bolje razumiju kako riječi mogu raniti, ali i kako podrška i ohrabrenje mogu obnoviti osjećaj vlastite vrijednosti. Kroz iskustveno učenje, učenici razvijaju empatiju i uče kako svojim postupcima mogu pridonijeti pozitivnijem okruženju u kojem svatko može osjećati poštovanje i prihvaćenost.

Završna aktivnost: Moj novi prijatelj

Tandem podijeli učenike u parove i objasni im da će svaki od njih nacrtati svog para kao svog novog prijatelja. Nakon što završe crtež, neka ispod njega napišu odgovore na tri pitanja:

- 1 Moj novi prijatelj voli...
- 2 Moj novi prijatelj ne voli...
- 3 Moj novi prijatelj i ja volimo...

Potaknite učenike da razgovaraju jedni s drugima prije nego što napišu odgovore – neka se međusobno upoznaju kroz razgovor i zajedničke interese. Na kraju, učenici mogu predstaviti svoje radove i podijeliti ono što su naučili o svom novom prijatelju.

Ova aktivnost pomaže učenicima da se bolje upoznaju, razvijaju empatiju i osjećaj povezanosti s drugima te prepoznaju zajedničke vrijednosti i interese.

SEKCIJA "KULTURA DIJALOGA" ZA SREDNJOŠKOLCE

RADIONICA 8: STEREOTIPI, PREDRASUDE I DISKRIMINACIJA

Ciljevi: prepoznavanje stereotipa i predrasuda te razumijevanje njihovih negativnih utjecaja; razvijanje poštovanja različitosti i važnosti uzajamnog uvažavanja i tolerancije među ljudima; upoznavanje učenika s potrebom i načinima borbe protiv predrasuda i stereotipa u svakodnevnom životu.

Radni materijal: papiri, olovke, laptop i projektor

Uvodna aktivnost: "Što vam pada na pamet?"

Priprema i uvod

Tandem učenicima dijeli papire i objašnjava im što će se raditi. „Danas ćemo razmišljati o tome kako prvo mišljenje o nekoj osobi može biti oblikovano našim predrasudama i stereotipima. Cilj ove aktivnosti je prepoznati kako prvo dojam može biti netočan i kako se može promijeniti nakon što saznamo više informacija o osobi.”

Aktivnost

Tandem prikazuje učenicima PowerPoint prezentaciju koja sadrži niz fotografija ljudi (didaktički paket: 19. didaktički materijal). Svaku fotografiju prikazujemo uz nekoliko minuta vremena za razmišljanje i zapisivanje dojma učenika. Učenici mogu zapisivati što misle o osobi na slici, kao što su: „Što misle da ta osoba radi u životu? Kakvi su njezini interesi? Kakvi su njezini osobni karakteristike?” Za svaku sliku, učenici podižu ruku ako misle da je osoba sretna, lijevu ruku ako je tužna, obje ruke ako je osjećaj istovremeno pozitivan i negativan.

Refleksija

Nakon što su svi učenici zapisali svoje dojmove, tandem ponovo prikazuje prvu fotografiju i poziva učenike da podijele što su zapisali. „Na temelju čega ste ocjenjivali osobu na ovoj fotografiji? Što vas je navelo da steknete takav dojam?” Učenici mogu podijeliti svoja mišljenja o tome kako na njih djeluje prikazana osoba (simpatija, antipatija, i sl.). Ova faza omogućuje učenicima da prepoznaju subjektivnost svojih mišljenja.

Kroz ovu aktivnost, učenici prepoznaju kako stereotipi mogu oblikovati naše prve dojmove i zašto nisu svi ljudi koji pripadaju određenoj grupi isti. Tandem također objašnjava da stereotipi često dolaze iz neznanja i nesvjesne generalizacije te poziva učenike da razmisle o tome što znači razbiti te predrasude.

Osobe koje su na fotografijama:

1. Nasilni gangster – Jefferson Moon, diplomant sa Harvarda
2. Teroristkinja arapskog podrijetla – Sahar Shaleen, medicinska sestra iz New Yorka
3. Bijelac, rasista – Jack Johnson, svećenik i misionar
4. Meksikanac vrtlar – Edgar Gonzales, izvršni direktor jedne tvrtke
5. Egzotična plesačica – Jane Ngyene, udovica sa troje djece
6. Queer osoba – Ben Alvarez, socijalni radnik, radi sa socijalno ugroženim obiteljima
7. Pripadnik narko bande – Aleksandar Huffman, svjetski poznati slikar
8. Prosjak – Jacob William, ratni vojni veteran
9. Azijatkinja pedikerka – Sammie Lee, studentica postdiplomskog studija na Stanfordu
10. Štreber – Joseph Masser, izumitelj aplikacije za Iphonem, višemilijunske vrijednosti.

Pitanja za razmišljanje

Na temelju čega smo prosuđivali osobe na fotografijama?

Koje osobine osobe na fotografiji prvo primijetimo i kako su nas one usmjerile u stvaranju dojma?

Kako biste reagirali na osobu koju ste pogrešno ocijenili na temelju prvog dojma?

Da li se možda dogodi da stereotipi utječu na naše prosuđivanje novih ljudi u stvarnom životu?

Zaključak

Tandem objašnjava pojmove prvog dojma i halo efekta (didaktički paket: 20. didaktički materijal). Kroz ovu diskusiju, učenici shvaćaju kako je važno ne donositi zaključke samo na temelju prvih dojma te kako je bitno biti svjestan svojih predrasuda.

Na kraju, učenici odgovaraju na sljedeća pitanja:

Sjećate li se kada su drugi ljudi sudili o vama na temelju prvog dojma? Kako ste se osjećali zbog toga?

Smatrate li da je prosuđivanje na temelju prvog dojma uvijek objektivno?

Poznajete li stereotipe vezane uz vašu skupinu (npr. Hercegovci, punkeri, itd.)?

Glavne aktivnosti: "Analiza reklamnog sadržaja"

Priprema i uvod

Tandem započinje aktivnost pitanjem:

"Koliko često primjećujete da reklame prikazuju određene skupine ljudi na isti način?"

Jeste li ikada primijetili da reklame mogu sadržavati stereotipe?"

Učenici dijele svoja iskustva i razmišljanja. Nakon uvodnog razgovora, tandem objašnjava da će učenici analizirati reklame kako bi prepoznali moguće stereotipe i razmotrili njihov utjecaj na društvo.

Aktivnost

Tandem prikazuje učenicima pet odabranih reklama te im daje zadatak da bilježe svoje zapažanja. Učenici trebaju obratiti pažnju na: Kako su prikazane različite društvene skupine (rase, spolovi, rodovi, društvene klase)?

Koje osobine ili uloge su dodijeljene određenim skupinama?

Da li reklama koristi stereotipe i kako?

Neki prijedlozi za reklame (YouTube):

- ✓ Tide: My Tide TV Comercial ili Tide Dad Short Version
- ✓ Gay Inclusive Amazon Kindle Commercial
- ✓ Very Funny Pepsi Commercial with Chinese Monks
- ✓ TV Ad for Fiat 500 Abarth
- ✓ Dr. Pepper 10 Commercial
- ✓ Old Spice: The Man Your Man Could Smell Like

Refleksija i diskusija

Nakon gledanja reklama, učenici dijele svoja zapažanja kroz diskusiju vođenu sljedećim pitanjima:

Koje stereotipe primjećujete u reklamama? Jesu li pozitivni ili negativni?

Zašto mislite da oglašivači koriste određene prikaze društvenih skupina?

Mislite li da stereotipi u reklamama utječu na percepciju stvarnog svijeta? Ako da, kako?

Jeste li ikada vidjeli reklamu koju smatrate stereotipnom? Kako bi se mogla poboljšati?

Mislite li da bi reklame bile manje ili više učinkovite kada se ne bi oslanjale na stereotipe?

PRIMJERI RADIONICA PO SEKCIJAMA

Kreativni zadatak

Učenici rade u malim grupama i imaju zadatak osmisлити alternativnu verziju jedne reklame tako da izbjegne stereotipe, ali i dalje prenese originalnu poruku oglasa. Svaka grupa predstavlja svoju ideju ostatku razreda.

Tandem naglašava kako reklame imaju veliki utjecaj na način na koji percipiramo svijet oko sebe. Učenici se potiču da budu kritični gledatelji i da prepoznaju kada su određene skupine ljudi prikazane kroz stereotipe.

Završna aktivnost: "Pravedno ili ne?"

Uvod

Tandem započinje aktivnost pitanjima:

"Jeste li ikada svjedočili situaciji gdje je netko bio nepravedno tretiran zbog toga tko je, kako izgleda ili u što vjeruje? Kako ste se osjećali u toj situaciji?"

Učenici dijele svoja razmišljanja i iskustva. Tandem zatim objašnjava da će kroz ovu aktivnost istražiti kako stereotipi i predrasude mogu voditi do diskriminacije i nasilja.

Aktivnost

Tandem prikazuje učenicima kratku PowerPoint prezentaciju (didaktički paket: 22. didaktički materijal) koja objašnjava:

- ✓ Šta je diskriminacija?
- ✓ Kako stereotipi i predrasude mogu dovesti do nepravednog tretmana pojedinaca ili skupina?
- ✓ Primjere diskriminacije iz svakodnevnog života.

Nakon svake prikazane situacije, učenici se pozivaju da odgovore na pitanja:

Je li ovo pravedno ili nepravedno? Zašto?

Kako biste se osjećali da ste u ovakvoj situaciji?

Kako možemo reagirati kada svjedočimo diskriminaciji?

Refleksija i diskusija

Nakon prezentacije, učenici u manjim grupama raspravljaju o vlastitim iskustvima s diskriminacijom ili nepravednim tretmanom. Tandem ih potiče da osmisle strategije kako bi mogli reagirati na nepravdu u svom okruženju. Tandem završava aktivnost podsjećajući učenike da svi zaslužuju jednako poštovanje, bez obzira na razlike. Učenici dijele ključne poruke koje su naučili i dogovaraju se o tome kako mogu promovirati pravednost u svojoj školi i zajednici.

PRIMJERI RADIONICA PO SEKCIJAMA

SEKCIJA "LJUDSKA PRAVA I CIVILNO DRUŠTVO" ZA SREDNJOŠKOLCE

RADIONICA 3: LJUDSKO DOSTOJANSTVO

Ciljevi: razvijanje pozitivnog načina razmišljanja i percepcije ljudi i situacija; razvijanje svijesti o ljudskom dostojanstvu kao temeljnoj vrijednosti i osnovi ljudskih prava; promicanje empatije i poštovanja prema dostojanstvu svake osobe
Radni materijal: A4 papir, flomasteri, kreda, set fotografija, karton, flipchart, laptop, projektor i zvučnici

Priprema prostora:

Misao o ljudskom dostojanstvu (didaktički paket: 3. didaktički materijal) može se isprintati i istaknuti na ploču ili zid kako bi učenici mogli razmisliti o njenom značenju tijekom radionice.

Uvodna aktivnost: Moje osobine

Opis aktivnosti

Svaki učenik dobiva jednu minutu da razmisli o osobini koju smatra svojom najboljom – npr. velikodušnost, prijateljstvo, marljivost, nesebičnost... Nakon toga, svaki učenik dijeli s grupom koju osobinu je odabrao i zašto je smatra važnom.

Pitanja za diskusiju

Je li osobina koju najviše cijenite kod sebe ujedno osobina koju cijenite i kod drugih?

Što znači kada kažemo da poštujemo i sebe i druge?

Ako netko ima drugačije osobine od vas, zaslužuje li i dalje poštovanje?

Zaslužuju li svi ljudi poštovanje? Zašto?

Napomena za tandem

Učenici mogu imati različita mišljenja, a važno je naglasiti da se ta mišljenja moraju međusobno poštovati. Ako netko izrazi mišljenje da određeni ljudi ne zaslužuju poštovanje jer su „zli“ ili čine „loša djela“, važno je objasniti da svi ljudi imaju potencijal i za dobro i za loše. Često su okolnosti te koje utječu na nečije postupke, a razumijevanje tog aspekta može pomoći u razvijanju empatije i poštovanja prema drugima.

Glavna aktivnost: Prozori i ogledala

Opis aktivnosti

Učenici se dijele u manje grupe (po tri ili četiri osobe).

Svaka grupa bira jednu od ponuđenih fotografija koje prikazuju ljude različitih kultura, dobi i podrijetla.

Zadatak grupe je proučiti fotografiju i odgovoriti na pitanja iz didaktičkog paketa (4. didaktički materijal).

Dogovorene odgovore zapisuju na hamer papir.

Grupe imaju 15 minuta za analizu i pripremu, nakon čega slijedi predstavljanje njihovih zaključaka.

Diskusija nakon prezentacije

Nakon što sve grupe predstave svoje odgovore, sve fotografije se stavljaju na pod, formirajući krug kako bi ih svi učenici mogli vidjeti. Slijedi razgovor na razini cijelog razreda uz sljedeća pitanja:

Što je zajedničko svim ovim fotografijama?

Što ove fotografije govore o tome što znači biti čovjek?

Da su sve ove fotografije snimljene u istom društvom okruženju, kakav biste zaključak izvukli o tom društvu?

Možete li reći da je to zajednica u kojoj se poštuje ljudsko dostojanstvo i ljudska prava?

Kako bi izgledale ove fotografije da su okolnosti drugačije? Npr. da je u regiji rat?

Da je otkrivena nafta? Da je postignut veći napredak u borbi za ravnopravnost žena i muškaraca?

Na temelju fotografija i diskusije, učenici izvode zaključke o pojmovima ljudskog dostojanstva i ljudskih prava te o važnosti poštovanja različitosti.

PROZORI I OGLEDALA (objašnjenje fotografija)

1. Brat iz Sjeverne Koreje maše svom bratu iz Južne Koreje nakon što im je dopušten kratkotrajan susret u Mount Kumgang rezortu.
2. Richard i Mildred Loving, u Virginiji su osuđeni na jednogodišnji zatvor jer su svojim vjenčanjem prekršili tadašnji zakon o zabrani međurasnih brakova. Tužili su državu Virginiju.
3. Žena stoji uz rudara mrkog uglja u Holdenu, Zapadna Virginia, 1938.
4. Žene se fotografiraju mobitelima ispred nebodera, unatoč zagađenju - Shanghai, Kina

5. Igranje košarke nakon posla u Hangzhou, u istočnoj Kini. Hangzhou zovu i Parizom Istoka, upravo i zbog replike Ajfelovog tornja.
6. Kineski plivač Zheng Thao, osvojio zlatnu medalju na Paraolimpijadi u Londonu 2012, unatoč tomu što je imao veća oštećenja od ostalih natjecatelja.
7. Jedna od „must have“ fotografija na indijskom vjenčanju
8. Male balerine prije nastupa - Mahaffey Theater, St. Petersburg, Florida
9. Jedna od najpoznatijih fotografija sa naslovnice National Geographica. Djevojčica Sharbat Gula iz Afganistana, slika iz 1985.
10. Kardiokirurg nakon uspješne transplatacije koja je trajala 23 sata. Njegov asistent spava u čošku.
11. Član zloglasnog Ku Klux Klana (KKK) pod zaštitom policajca na prosvjedima 1983.
12. Radnici rade u prašini i među ostacima cigle. - Kalkuta, India.
13. Fotografija „Silent Treatment“ snimljena u Vareseu u Italiji. Fotografija prikazuje dvojicu posvađanih prijatelja.
14. Djevojčica u sirotištu
15. Djeca, radnici na smetlištu - Kambodža
16. Izbjeglice iz Sirije, Turska.
17. Dječak čisti cipele drugog dječaka, New York City, 1954.

Aktivnost: Novi zakoni

Opis aktivnosti

Ova aktivnost nastavlja se na prethodnu diskusiju o ljudskom dostojanstvu i temeljnim pravima. Kroz analizu društvenih pravila, učenici će razviti kritičko razmišljanje o pravdi i jednakosti.

Učenici slušaju kratku priču poznatog filozofa Johna Rawlsa, koja služi kao polazište za raspravu o pravdi i društvenim zakonima:

"Zamislite da imate priliku oblikovati zakone za novo društvo. No, postoji jedan uvjet - nakon što napišete zakone, vi i svi ostali članovi društva ponovno ćete se roditi, ali ne znate u kojoj ćete se ulozi naći. Možete biti bogati ili siromašni, muškarci ili žene, pripadnici većinske ili manjinske grupe. Kako biste oblikovali zakone da budu pravedni za sve?"

Nakon slušanja priče, učenici se dijele u manje grupe (4-5 osoba). Svaka grupa ima zadatak osmisliti pravni sustav svoje zamišljene države, s posebnim naglaskom na poštivanje ljudskog dostojanstva. Na ploči je zapisano univerzalno polazište: „Ljudsko dostojanstvo je temeljna vrijednost društva. Što je više poštovanja prema ljudskom dostojanstvu – to je društvo bolje.“

Učenici u grupama raspravljaju i donose nekoliko ključnih zakona koji će osigurati pravednost i dostojanstvo za sve građane njihove nove države.

Ako imaju vremena, mogu osmisliti ime i simbol svoje države.

Nakon što osmisle zakone, svaka grupa ih predstavlja pred razredom.

Diskusija nakon prezentacije

Nakon što sve grupe predstave svoje zakone, vodite zajedničku raspravu pomoću sljedećih pitanja:

Je li bilo teško donijeti zakone?

Jesu li svi članovi vaše grupe imali ista mišljenja?

Mislite li da su vaši zakoni nekome mogli naštetiti? Ako da, kako?

Jeste li tijekom osmišljavanja zakona vodili računa o ljudskom dostojanstvu?

Bi li zakoni u stvarnom društvu bili pravedniji kada bi se donosili iz ove neutralne perspektive?

Ova aktivnost pomaže učenicima da shvate kako zakoni oblikuju društvo i koliko je važno da budu pravedni za sve, ne samo za one koji su trenutno u povoljnom položaju. Također, potiče ih na razmišljanje o tome kako poštivanje ljudskog dostojanstva može biti temelj za bolji i pravedniji svijet.

Završna aktivnost: Opuštanje uz muziku

Opis aktivnosti

Kako bi se radionica završila u opuštenom i pozitivnom tonu, učenici slušaju pjesmu True Colors u izvedbi američke pjevačice Eve Cassidy. Ova pjesma nosi snažnu poruku prihvaćanja, podrške i vrijednosti svakog pojedinca.

Učenici se mogu udobno smjestiti, zatvoriti oči i jednostavno slušati pjesmu, razmišljajući o porukama koje su se provlačile kroz radionicu – o važnosti ljudskog dostojanstva, empatije i poštovanja.

- ✓ Ako želite i imate vremena, nakon slušanja pjesme možete kratko porazgovarati s učenicima:

Kako ste se osjećali dok ste slušali pjesmu?

Što za vas znači poruka pjesme?

Kako muzika može pomoći da se osjećamo bolje i promijenimo perspektivu o sebi i drugima?

- ✓ Alternativni izbor: Umjesto True Colors, možete odabrati neku drugu pjesmu koja ima smirujući učinak i potiče pozitivne emocije, ovisno o interesima učenika.

Ova završna aktivnost omogućava učenicima da se opuste i na smiren način reflektiraju o svemu što su naučili, ostavljajući ih s pozitivnim osjećajem i inspiracijom za buduće razmišljanje o ljudskom dostojanstvu i poštovanju.

DIDAKTIČKI MATERIJAL ZA RADIONICE

Radionica 10 - Ne rugaj mi se – budi mi prijatelj

25.didaktički materijal: Priča Rastrgano srce (engl. The Torn Heart) često se koristi u obrazovnim programima i radionicama za podučavanje djece o empatiji, samopoštovanju i utjecaju riječi na druge. Međutim, ne postoji jedan poznati autor ove priče – ona je dio didaktičkih materijala koje koriste pedagozi i edukatori širom svijeta.

Različite verzije priče prilagođene su za potrebe radionica o vršnjačkom nasilju, emocionalnoj inteligenciji i važnosti ohrabrenja u komunikaciji.

Rastrgano srce

Jednog utorka ujutro, kad je zazvonila budilica, Damir nije ustao iz kreveta. Deset minuta kasnije njegov stariji brat Denis glasno je zalupao na njegova vrata.

"Ti si takva lijenčina." (TRGANJE) rekao je. „Ustani. Opet ćeš zakasniti u školu."

"Ali , zlo mi je", rekao je Damir.

"Zašto se uvijek ponašaš kao beba?" (TRGANJE) rekao je Denis „Izlazi iz kreveta. Autobus tek što nije stigao."

Damir se brzo odjenuo – posegnuvši za prvom stvari koju je mogao pronaći – i otišao u kuhinju nešto pojesti. „Uzmi jabuku i kreni", kazala je njegova majka. „Da nisi tako lijen (TRGANJE) mogao si pojesti pošten doručak. Ponekad mislim da je tvoj otac u pravu, od tebe nikada neće biti ništa.,, (TRGANJE).

Denis je izjurio kroz vrata koja su se zalupila Damiru pred nosom (TRGANJE)

"Pričekaj Damira", rekla je njihova majka.

"Taj luzer" (TRGANJE) rekao je Denis. "Ne želim da me uopće vide s njim. Zar ne vidiš kakvu odjeću nosi?"

DIDAKTIČKI MATERIJAL ZA RADIONICE

Dječaci su stigli na stanicu točno na vrijeme, a Damir je slijedio starijega brata. Ali kad su se vrata zatvorila i autobus krenuo, Damir se sjetio da je ostavio zadaću u svojoj sobi. Upitao je vozača autobusa bi li ga pričeka dok se vrati po zadaću.

"Što ti je mali, jesi li lud? (TRGANJE) Ovo nije taksu. Bilo kako bilo, to te ide kad kasniš." (TRGANJE)

Kad je Damir stigao u školu rekao je učiteljici kako je ostavio zadaću kod kuće. "To je četvrti put ovaj mjesec, Damire", rekla je. "Jel' ti uopće radiš svoju zadaću? Počinjem misliti da lažeš. (TRGANJE) Znaš, tvoja je sestra bila moja učenica, ali ona je bila toliko bolje dijete od tebe." (TRGANJE)

Damir je volio sportove, ali je mrzio sat fizičkog jer je bio najmanji od svih dječaka. A da stvar bude gora, žureći se tog jutra zaboravio je svoj dres, pa je morao obući nešto iz kutije za izgubljene stvari. Tog su dana na fizičkom trebali igrati košarku, koja je za Damira bila najgori od svih sportova.

Učitelj je zatražio od djece neka se podijele u dvije momčadi, Lavove i Tigrove. Za nekoliko minuta bilo je po deset dječaka u svakoj momčadi, samo je Damir ostao. (TRGANJE) Kapetan momčadi Lavova je rekao: "Ne želimo ga. On ne vrijedi ništa." (TRGANJE) "On nije Tigar. Više je kao preplašena mačka", (TRGANJE) rekao je kapetan Tigrova. A drugi su se dječaci smijali i mijaukali (TRGANJE).

„Gle, pa on nema niti pravi dres za fizičko" rekao je drugi dječak. (TRGANJE). „Da (sarkastično) stvarno izgledaš strašno dobro." I svi su se opet nasmijali. (TRGANJE). Napokon je učitelj dodijelio Damira jednoj momčadi, i to Lavovima. Međutim, odsjedio je na klupi cijelo vrijeme jer ga kapetan niti jednom nije stavio u igru. (TRGANJE)

Radionica 8 - Streotipi, predrasude i diskriminacija

25.didaktički materijal:

Ovu zanimljivu seriju fotografija napravio je Joel Pares, nastojeći propitati predrasude koje mnogi od nas gaje prema skupinama ljudi koji su različiti od nas samih. Prvom fotografijom predstavljena je predrasuda/stereotip koju trpe različite skupine na temelju njihove etničke pripadnosti, socioekonomskog statusa ili seksualne orijentacije, a drugom fotografijom prikazani su stvarni ljudi i njihove pozicije u životu.

Ove fotografije možete naći na internetu

<https://www.boredpanda.com/prejudice-photo-series-judging-america-joel-pares/>

i od njih napraviti powerpoint prezentaciju-

20.didaktički materijal:

✓Prvi dojam i halo efekt

Prvi dojam je naša brza procjena osobe koju vidimo prvi put, temeljena na njenom izgledu, ponašanju ili govoru. Kada na osnovu jedne osobine osobe donosimo zaključke o njenim drugim karakteristikama, govorimo o halo efektu. Na primjer, ako netko nosi neobičnu odjeću i ima dugu kosu, možemo (pogrešno) pretpostaviti da konzumira marihuanu.

✓Predrasude

Predrasude su unaprijed stvorena mišljenja ili stavovi o određenim osobama, društvenim grupama ili načinima života, koji nisu temeljeni na stvarnom iskustvu ili poznavanju tih osoba i grupa.

✓Stereotipi

Stereotipi su pojednostavljene i generalizirane predodžbe o određenoj grupi ljudi. Oni se mogu temeljiti na predrasudama ili proizlaziti iz iskustva s jednim članom grupe, čiji se osobni dojam nepravredno prenosi na cijelu grupu.

Radionica 8 - Stereotipi, predrasude i diskriminacija Didaktički materijal:

22. didaktički materijal:

za ovu prezentaciju mi smo izabrali ove fotografije, vi možete izabrati i neke druge koje prikazuju diskriminaciju neke grupe

DISKRIMINACIJA

- Diskriminacija je nepravedno tretiranje nekoga, samo zbog njegovog/njenog identiteta.
- Nepravedno tretiranje ljudi zbog toga što **oni jesu** – tamnopusi, bijeli, homoseksualci, muslimani, kršćani, muškarci, žene itd.
- U nekim slučajevima, ljudi odabiru mrziti ljude samo na osnovu toga što **oni jesu**. Ne poznaju ih, ali ih svejedno mrze.
- Svi smo rođeni različiti, stoga je li pravedno mrziti nekoga, samo zbog onog što **oni jesu**?

VRŠNJAČKO NASILJE

- U školama, nasilje je poznati oblik diskriminacije.
- Upravo sada, stotine tisuća djece širom svijeta je prestrašeno, poniženo, tužno, usamljeno, fizički i psihički ozljeđeno.
- Sve to zbog toga što netko misli da se „onaj drugi” mora maltretirati samo zbog toga što **on/ona jeste.**
- **Je li to pravedno?**

POŠTIVATI RAZLIKE

- Vrlo je važno razumijeti ljudsku različitost i njegovati te iste različitosti. Svijet bi bio dosadno mjesto kada bi svi bili isti!
- Također je vrlo važno spoznati stvari po kojima smo svi isti.
- Svi smo mi ljudska bića i svi imaju pravo biti jednako tretirani.
- Nitko ne želi da bude loše tretiran, tako da je važno da se ponašamo prema drugima onako kako želimo da se drugi ponašaju prema nama.
- Kada svi budemo poštivali međusobne razlike, tek tada se možemo dobro slagati i biti mnogo sretniji.

Radionica 3 - Ljudsko dostojanstvo

3. didaktički materijal:

Misao o ljudskom dostojanstvu i jednakosti svih ljudi oslikava se u takozvanom "zlatnom pravilu", koje nalazimo u gotovo svim društvima, kulturama i religijama kroz vijekove. Ove misli su bile važan etički doprinos radu na Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima (10. decembar 1948).

Univerzalna deklaracija: Član 1: "Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i svijješću i trebalo bi da jedna prema drugima postupaju u duhu bratstva". (Generalna skupština UN-a)

Hinduizam: Suma saosjećanja je ovo: Ne čini drugome ono što bi tebi bilo bolno da tebi neko učini. Ne treba se prema drugima ponašati na način koji bi nama samima bio neprijatan. Ovo je suština morala. (Mahabharata XIII. 114.8)

Taoizam: Neka ti susjedov dobitak bude kao i tvoj, a njegov gubitak kao i tvoj vlastiti. (Tai Shang Ying P'ien)

Konfucije: Ne čini drugim ljudima ono što sam ne voliš (Razgovori 15,23)

Judaizam: Ono što je neprijatno tebi ne treba da činiš drugima. Ovo je cijeli zakon, sve ostalo su komentari. (Talmud, Shabbat 31d)

Kršćanstvo: "Sve, dakle što želite da ljudi vama čine, činite i vi njima. To je doista, Zakon i Proroci." (MR 7:12)

Islam: Niko od vas nije vjernik prije nego što svom bratu želi ono što želi i sebi samome. (Sunna, 40 Ahadith av Al-Nawawi, 13)

Platon: Sve dok budem uračunljiv postupaću sa drugima onako kako bih želio da drugi postupaju sa mnom.

Kategorički imperativ Immanuela Kanta: Postupaj uvijek na takav način da princip tvoje volje istovremeno može da bude temelj opšteg zakona . (Kritika praktičnog razuma)

Radionica 3 - Ljudsko dostojanstvo Didaktički materijal:

4. didaktički materijal: ove smo fotografije mi izabrali, a vi možete neke druge po vlastitom izboru

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

4. didaktički materijal:

PROZORI I OGLEDALA

- 1. Zašto ste odabrali baš ovu fotografiju? Što mislite zašto je fotograf uslikao baš ovaj kadar/osobu.**
- 2. Što možete pronaći na ovoj fotografiji što može biti odraz vašeg života u zrcalu/ogledalu. Možete li prepoznati nešto što vam je poznato iz vašeg života?**
- 3. Možete li pronaći nešto što vam je strano i nepoznato na ovoj fotografiji, prozor u neku drugu kulturu ili drugačiji način života?**
- 4. U kojem dijelu svijeta mislite da je ova fotografija nastala?**
- 5. Što mislite čime se bave bavi/bave osoba/osobe sa ove fotografije?**
- 6. Kako se osoba/e na fotografiji osjeća/ju?**
- 7. U kojoj mjeri osoba/osobe na fotografiji živi/žive život, koji je drugačiji od vašeg? Ima/imaju li drugačije vrijednost, potrebe, nadanja, očekivanja od života?**
- 8. U kojoj mjeri mislite da je osoba/osobe na ovoj fotografiji poput vas? Dijelite li slične vrijednosti, potrebe, nadanja, očekivanja?**
- 9. Da li ova fotografija u potpunosti prikazuje život osobe/a? Što možda nedostaje?**
- 10. Postoji li ijedan dokaz diskriminacije ili privilegiranog položaja osobe/a na slici bilo po položaju u društvu, spolu ili etničkoj pozadini?**
- 11. Koja ljudska prava su važna ovoj/ovim osobi/ama na fotografiji? Da li su ta prava jednako važna i vama?**
- 12. Misлите li da i ova/ove osoba/e uživaju ista ljudska prava kao i vi?**
- 13. Da li ova fotografija izražava ljudsko dostojanstvo? Kako?**
- 14. Da li bi ova fotografija bila drugačija da je snimljena prije stotinjak godina? Za sto godina od sada? Misлите li da se ideje o ljudskom dostojanstvu mijenjaju? Ako je odgovor DA, što misлите da je doprinjelo ovoj promjeni?**
- 15. Nabrojite ljudska prava koja možete povezati sa ovom fotografijom, uključujući prava koja se primjenjuju, narušavaju ili ona koja su im uskraćena.**

ZAPAŽANJA SA RADIONICA MIROVNOG OBRAZOVANJA

Ovdje smo saželi zapažanja nastavnika i naših edukatora tijekom održavanja deset radionica mirovnog obrazovanja u okviru programa Nansen model obrazovanja. Fokusirat ćemo se na sudjelovanje učenika u radionicama usmjerenim na socijalno i emocionalno učenje, kritičko mišljenje i konstruktivnu komunikaciju, kao i na opću atmosferu i dinamiku tijekom aktivnosti.

1. Zainteresiranost učenika i nivo samopouzdanja

Nastavnici izvještavaju da su učenici pokazali visok interes i entuzijazam tijekom svih aktivnosti. Aktivno su sudjelovali, dijelili stavove i ideje te slobodno komunicirali u grupnim zadacima. Poseban interes izazvale su aktivnosti poput "Prozori i ogledala" i "Autobus", a timski rad im je bio zabavan. S lakoćom su pristupali zadacima i aktivno sudjelovali u raspravama, što je rezultiralo povećanjem samopouzdanja. Iako je kod nekih učenika početno postojala stidljivost, s vremenom su postali aktivniji i sigurniji u izražavanju. Ove radionice omogućile su i introvertiranim učenicima da se otvore, čime su dodatno razvili svoje samopouzdanje.

2. Razvoj kritičkog mišljenja

Radionice su značajno doprinijele razvoju kritičkog mišljenja. Aktivnosti su omogućile učenicima analizu situacija, otvorenu komunikaciju, kreativna rješenja i vještine rješavanja problema. Igre i simulacije poslužile su za primjenu tih vještina u stvarnim situacijama. Aktivnosti poput "Jezik zmije i žirafe", i "Da li su u pravu?" pomogle su učenicima da prepoznaju destruktivne oblike komunikacije, razvijaju suosjećanje i empatiju, dok su zadaci poput "Novi zakoni" i "Igra uloga" potaknuli razmišljanje o društvenim pitanjima, izražavanje stavova i uvažavanje različitih perspektiva.

3. Primjena tema u nastavi

Nastavnici su potvrdili da su teme obrađene u radionicama primjenjive u redovnoj nastavi. Aktivnosti poput "Jezik zmije i žirafe", "Aktivno slušanje" i "Da li su u pravu?" mogu se koristiti u različitim nastavnim predmetima i aktivnostima razrednog odjela. Ove teme doprinose razvoju socijalnih vještina, boljem razumijevanju emocija drugih i stvaranju sigurnog okruženja u učionici.

4. Opći dojmovi

Učenici su pokazali snažan interes za obrađene teme i bili su motivirani u svim aktivnostima. Kroz igre i diskusije razvijali su emocionalnu inteligenciju, kreativnost i međuljudske vještine. Većina učenika prepoznala je važnost konstruktivnih komunikacijskih stilova i želejla naučiti kako ih primijeniti u svakodnevnom životu. Nastavnici su bili posebno zadovoljni kako su učenici transformirali negativne oblike komunikacije u pozitivne, koristeći tehnike "toplog govora".

Ključna zapažanja:

Zainteresiranost i kreativnost učenika: Učenici su aktivno sudjelovali u zadacima, od analize filmova do praktičnih aktivnosti, pokazali su volju za učenjem i radom.

Razvijanje emocionalne i socijalne inteligencije: Aktivnosti su pomogle učenicima razumjeti važnost kontrole emocija, smanjenje negativnih misli i razvijanje pozitivnog stava prema sebi i drugima.

Komunikacija i dijalog: Učenici su naučili kako biti pažljiviji u razgovoru, komunicirati bez napadanja i optuživanja te konstruktivno rješavati konflikte.

Suradnja i grupna dinamika: Timski rad omogućio je učenicima međusobnu suradnju i podršku. Igra upoznavanja i zadatak "Naša načela" pomogli su u izgradnji povjerenja i zajedništva među učenicima.

Zadovoljstvo i angažman: Radionice su prošle u pozitivnoj atmosferi, uz smijeh i dobar humor. Učenici su izrazili želju za daljnjim sudjelovanjem, a na kraju su iznijeli prijedloge za buduće aktivnosti, uključujući ideju o zajedničkom izletu.

Preporuke:

Produženi radni vremenski okvir: Zbog zahtijevnosti materijala i potrebe za detaljnom razradom tema, preporučuje se uvođenje blok satova jer trenutni vremenski okviri nisu dovoljni za dovršavanje svih aktivnosti.

Daljnje razvijanje vještina aktivnog slušanja: Učenici su prepoznali važnost aktivnog slušanja, a željeli bi proširiti ovu vještinu među nastavnicima i roditeljima.

Kontinuirani rad na emocionalnoj inteligenciji: Nastaviti s radom na razvoju emocionalne i socijalne inteligencije kroz aktivnosti koje uključuju izražavanje osjećaja, smanjenje nasilne komunikacije i promicanje poštovanja među učenicima.

Zaključak

Radionice su pokazale da su teme obrađivane na sekcijama Nansen modela obrazovanja izuzetno korisne za razvoj socijalnih, emocionalnih i intelektualnih vještina učenika. Aktivnosti ne samo da pomažu u stvaranju sigurnog okruženja, nego i potiču učenike na razmišljanje o poštovanju, ravnopravnosti i komunikaciji. S obzirom na pozitivne povratne informacije i angažman učenika, uključivanje ovih aktivnosti u redovnu nastavu opravdano je i doprinosi jačanju socijalnog i emocionalnog aspekta obrazovanja.

Dragi nastavnici,

Vaša uloga u podučavanju i promoviranju kulture dijaloga i nenasilja je ključna za oblikovanje budućih generacija. Kroz ove vrijednosti, učenici razvijaju važne vještine komunikacije koje im omogućuju da rješavaju nesuglasice na konstruktivan način, temeljen na poštovanju i razumijevanju. Kultura dijaloga stvara prostor za otvorenu i iskrenu komunikaciju, dok nenasilje doprinosi sigurnom i pravednom okruženju za sve.

Kao odgojitelji, vi ste ti koji oblikujete buduće lidere, građane i mirotvorce, te svojim učenjima stvarate temelje za društvo u kojem prevladavaju suradnja, uzajamno poštovanje i trajni mir. Vaš rad ne samo da doprinosi izgradnji boljih međuljudskih odnosa, već i pomaže u stvaranju socijalno pravednog i harmoničnog svijeta.

Priručnik je razvijen uz podršku regionalnog projekta SMART Balkan – Civilno društvo za povezan Zapadni Balkan, koji provodi Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Centar za istraživanje i kreiranje politike (CRPM) i Institut za demokratiju i medijaciju (IDM), a finansira Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Norveške. Sadržaj Priručnika je isključiva odgovornost Nansen dijalog centra Mostar i ne odražava nužno stavove Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške, ni SMART Balkan konzorcija.